

tanske stednavne og henvisninger til tibetanske buddhistiske udtryk og terminologi vil nok gøre en udenforstående læser lettere forpustet og stille krav om sideløbende læsning i en grundbog for tibetansk buddhisme. For den mere erfarne læser med kendskab til tibetologi er det en fornøjelse at læse en bog, der præciserer, hvilke begreber og personer og stednavne der henvises til. Fagligt set er bogen på et højt niveau, og den er også antropologisk interessant som kilde til et studium af ikke blot terma-traditionen og buddhisme, men også af den samfundsmæssige og religiøse udvikling i Tibet igennem de sidste århundreder.

Ellen Bangsbo
cand.scient.anth & BA i tibetansk

Jeanne Openshaw: Seeking Bauls of Bengal. Cambridge: Cambridge University Press 2002. 292 sider, ill. ISBN 0-521-81125-2 (hb). Pris: £50.

I juni 2003 gav *Baul* Shilpi fra Bangladesh koncert i Stockholm. Gruppen blev præsenteret som „God’s madcaps“/„Guds vildhjærna“, og det er ikke helt forkert. *Baul* kan oversættes med galning, og i Bengalen bruges ordet *Baul* om de omvandrede langhårede sangere, som klædt i spraglet patchwork synger flertydige sange akkompagneret af den énstrengede *ektara*. De er de bengalske hippier, som V.W. Turner beskrev i et kapitel kaldet „Bob Dylan and the *Bauls*“ i sin klassiker *The Ritual Process: Structure and Anti-structure* fra 1969. Nu foreligger så en hel bog om *Baul* skrevet af Jeanne Openshaw, antropolog og lektor i religion ved universitet i Edinburgh.

Openshaw begyndte at pleje omgang med *Baul* i 1973, og i 1982 startede hun sit feltarbejde omkring Santiniketan i Vest-bengalen. Her er *Baul* bedst kendt som sangere og musikere takket være ikke mindst digteren og nobelpristageren Rabindranath Tagore, som yndede at se sig selv som *Baul*. Openshaw valgte imidlertid efterfølgende at forlægge studiet til Murshidabad og Nadia tæt på grænsen til Bangladesh. Her bor mange *Baul*, der ernærer sig på forskellig vis. Flere af dem er tilhængere af *Baul*-guruen Raj Khyapa, som levede fra 1869 til 1946. Fra 1988 begyndte Openshaw at oversætte

Raj Khyapas sange og skrifter til engelsk. Openshaw havde en overgang en bengalsk assistent, men dennes manglende evne til at sige nej til idelige tilbud om hashish tilskyndede hende til selv at mestre bengali.

Som allerede antydet drejer litteraturen om *Baul* sig blandt andet om at afdække deres identitet og dermed placere dem det rette sted i Sydasiens brogede religiøse og sociale landskab. At *Baul* er knyttet til Bengalen, hersker der ikke tvivl om, men derudover er de svære at placere. Nogle er hinduer, andre er muslimer, og hverken tantra eller sufisme er dem fjernt. Folk fra mange forskellige kaster bliver *Baul*. Ofte bliver de simpelthen *Baul* for at distancere sig fra kastevæsenet. Men dette indebærer ikke, at *Baul* danner en sekt opbygget omkring en guru og hans mandlige disciple. Det er bemærkelsesværdigt, at *Baul* typisk lever i faste frivillige parforhold. Det er som ægtefæller, at de indvies som *Baul*, ikke som løseværdne individer. Med andre ord: *Baul* distancerer sig både fra den fødsels- og slægtsbaserede orden, som kastevæsenet udgør, og fra de religiøse ordener domineret af mandlige asketer. Dermed søger *Baul* at lægge afstand til alle former for ortodoksi både i det brede samfund og blandt de religiøse specialister. De vender sig mod enhver filosofi baseret på overlevering og autoritetstro, *anuman*. Filosofisk er de tilhængere af det direkte erfarede og det selvoplevede, *bartaman*.

Den eneste ‘kaste’ forskel, de anerkender, er den konkrete kropslige forskel mellem mand og kvinde. På dette punkt er de meget radikale: Mænd bliver fjender på grund af menneskeskabte forskelle. Brahminerne bærer den hellige tråd; muslimer bliver omskåret. Disse menneskeskabte forskelle skaber splid. Kvinder derimod er fysisk ens. Deres krop og fremtoning er ikke symboler på det sociale. Kvinder er mænd overlegne.

Mænds opgave er derfor at blive mere som de kvinder, de lever med. Dette opnås dels relativt let, fordi mænd med alderen ofte antager de samme runde former omkring maven og brystet som (gravide) kvinder, samtidig med at mænd gradvist bliver mindre behårede, dels gøres det ved at udligne de fordele, som kvinder har seksuelt. Kvinder er i stand til at „stjæle“ mandens sæd, hvorved manden mister sin kraft. En *bartaman* praktiserer derfor samleje uden

sædafgang. Ydeligere praktiserer en bartaman sex ved at absorbere de kvindelige substanser – specielt menstruationsblod – gennem penis under samleje med manden nederst. Den komplette rituelle praksis omfatter yderligere to kropslige substanser eller „måner“, som Openshaw diskuterer i kapitlet „Four Moons Practice“ mod slutningen af bogen.

Tilbage står et billede af Baul som en radikal individualistisk og humanistisk bengalsk bevægelse, der betoner ligestilling mellem mænd og kvinder. Ifølge Openshaw har denne radikalisme med tiden gjort det bengalske samfund som et hele mere lydhørt over for marxisme, feminisme og sekularisme udefra. Dette lyder sandsynligt. Om Baul også har fremmet bengalernes videnskabelige tæft er mere tvivlsomt: De kropslige eksperimenter virker ikke altid lige videnskabeligt velbegrundede.

Openshaws studie inddrager undervejs en række antropologiske teorier, men bogen er først og fremmest et enografisk studie med vægten på fortolkningen og formidlingen af den virkelighed, som Baul lever i. Som andre Baul holder Openshaw sig til det konkrete og ser med skepsis på den rene lære.

Stig Toft Madsen
lektor

Internationale Udviklingsstudier, RUC

Den Jyske Historiker 93: Mødet med den europæiske jungle. National strategi og identitet i dansk europapolitik 1945-2000. 2001. 178 sider. ISBN 87-7023-778-6. Pris i løssalg: 125 kr.

Hans Scherfigs plakat fra 1973, Danmark i Europa, pryder forsiden af Den Jyske Historikers temanummer, *Mødet med den europæiske jungle*. Plakaten forestiller en lille hvid kanin, som ved et vandhul i junglen træffer på nogle af dyrerigets mere foruroligende repræsentanter: gribben, slangen, krokodillen og løven. Umiddelbart er fortolkningsudfordringen i billedet begrænset: Kaninen er Danmark, junglen er Europa, og gribben, slangen, krokodillen og løven er de andre europæere, som det næppe er sundt for Danmark at være i selskab med. „Frygten for at blive ædt er overhængende“, som Thorsten Borring Olesen formulerer det i indled-

ningen til temanummeret. Hvad det så helt præcist betyder.

Mødet med de vilde og eksotiske europæiske andre fylder dog ikke specielt meget i temanummeret. Artiklerne skuer først og fremmest indad og fokuserer på, hvordan forskellige politiske partier og bevægelser på forskellige tidspunkter har forholdt sig til det europæiske på den hjemlige scene. Europa mødes altså ikke så meget, som det konsumeres og spytted ud igen i den indenrigspolitiske kamp om profilering.

Temanummerets artikler afdækker i kronologisk orden fra 1945 og frem til årtusindskiftet, hvordan Socialdemokratiet (Mette-Astrid Jessen), Venstre (Anita Lehmann), SF (Niels Christian Nielsen), Socialdemokratiet – igen og lidt senere (Morten Rasmussen), og ‘nej-siden’ (Søren Hein Rasmussen) har forholdt sig til det europæiske i kampen om Danmark og de danske vælgere. På den led lægger de sig op ad en nyere trend i den europæiske integrationshistoriske forskning. Hvor man indtil for nylig fortrinsvis interesserede sig for, hvordan integrationsprocesserne har taget form i mødet mellem forskellige staters interesser, er man for tiden mere optaget af, hvordan de enkelte landes europapolitikker bliver til i en kamp mellem konkurrerende politiske strategier. Og her er det i højere grad fortolkningen end mødet, der kommer i fokus.

Om temanummeret er helt vellykket, kan vel diskuteres. Artiklerne er interessante nok i sig selv, men personligt savner jeg dén artikel, der binder de enkelte bidrag sammen og viser, hvordan man kommer fra de konkurrerende politiske strategier til den nationale politik, som de andre europæere mødes med. Lene Hansens glimrende analyse af stats- og nationsopfattelser i Danmark fra helstaten til velfærdsstaten, som runder temaet af, kommer i højere grad til at fungere som antitese end som bindeled. Hansens udgangspunkt er, at „det danske europadilemma“ har rødder i en særlig historisk begrundet stats- og nationsopfattelse, som sætter rammerne for, hvad der er muligt i den danske europadebat. Denne stats- og nationsopfattelse deles både af de politiske aktører og de vælgere, de henvender sig til, og „sætter nogle afgørende begrænsninger på, hvilke europapolitikker, europaprojekter og europaforestillinger som kan lanceres i den danske debat“ (s. 113). På den baggrund fristes man til at konclu-